

nevezetesen: két csomag Rákóczi Zsigmond, 18 pedig a két György uralkodására vonatkozó államiratok, és pedig becsesebbnél-becsesebbek; különösen I. Rákóczi Györgynek tömérdek sajátkezű conceptusa, utasításai külföldi ügynökeihez; Christina svéd királynénak, Oxenstierna svéd cancellárnak, Torstensonnak, Richelieu és Pázmány hibornokoknak Rákóczival folytatott levelezései, ennek atyja Zsigmond végéveiből s az ő ifjúságából egy diplomatai okmánytár, tömérdek correspondentia a linzi békekötés folyamára vonatkozólag, II. Rákóczi György összeköttetései a svédekkel, lengyelekkel, kozákokkal stb. stb. Szóval, egy egész áll a m i r a t t á r, melynek gazdagsága, jelentékenysége a jelenlevő bizottsági tagok mindnyáját meglepte. Thaly bemutatván ezen egész ládát megtöltő, úgyszólván mind eredeti iratokat, azokat a bizottságnak további rendelkezésére bocsátá.

Másolatásuk azonnal megkezdetni határozottatott, Szilágyi Sándornak — mint a Rákóczi Györgyök kora specialis bűvárának — fölügylete alatt.

A vármegyék történeti monographiájának tervrajza *).

I.

F o r r á s o k.

A) A megye határai között található levéltárak fölemlítése, különösen azoké, melyek a történetre anyagot szolgáltatnak; ilyenek a megyei, városi, püspöki, káptalani, hiteles helyi, kolostori, superintendensi, iskolai, községi, intézeti, magán családi stb. levéltárak és gyűjtemények.

Ezek közül részletesebben ismertetendők azok, melyek a vármegye történetére több anyagot szolgáltatnak. Ha a levéltár nemcsak az illető vármegye történetét fölvilágosítja, hanem tartalma egyébként becses, ismertetés adassék arra nézve, hogy a hazai történet micsoda korszakára, az ország mely vidékére nézve találtatik benne leginkább anyag.

Kívánatos, ha nem is nélkülözhetlen, hogy a fontosabb levéltárak alkatrészei is elősoroltassanak, t. i. jegyzőkönyvek, birtokügyi oklevelek, levelezések, naplók, kiváltságok, országgyűlési tudósítások.

*) A „Magyar Történelmi Társulat“ által elfogadva és helytörténetiróink figyelmébe ajánlva. Szerk.

Főlemlítendő, hogy az illető okmányok micsoda korszaktól veszik kezdetüket, számszerint mennyiből áll a gyűjtemény, micsoda nyelven van írva stb.

A levéltár mikor és miként keletkezett, micsoda viszonyokon ment keresztül, micsoda állapotban van.

B) A vármegye határain kívül létező levéltárak, melyek a vármegye történetére jelentékenyebb anyagot szolgáltatnak, fontosságuk szerint elősorolandók. Ilyenek a budai kir. kamarai, a bécsi udvari kamarai és udvari cancelláriai levéltár; a magyar nemzeti muzeum, magyar akadémia és királyi egyetem levéltára és kéziratgyűjteménye Pesten, az országos levéltár Budán, a bécsi udvari könyvtár, a császári titkos levéltár stb. A káptalanok, püspökségek, hatóságok, családok stb. levéltárai.

C) Ismertetése azon önálló munkáknak vagy kisebb értekezéseknek, melyek a megye történetét tárgyalják vagy földerítik.

II.

A vármegye földrajzi és helyirati ismertetése.

Területe, hajdani és mostani határai.

Neve.

Hegyek.

Folyók, patakok, tavak, mocsárok, gyógyforrások.

Erdőségek.

Bányatelepek.

Lakott helyek. Itt elősorolandók betűsorban a megyében létező és létezett városok, falvak, várak, erődök, puszták, kijelölve azokat, melyek a megye jelenlegi határain kívül esnek. Mindenütt elmondandó az illető város, falu stb. részletes története.

Kitüntetendő a falvak, puszták stb. nevének legrégebbi névalakja, és a mennyire lehet, adassék a név magyarázata. Ott, hol a falu stb. több névvel bir, mindegyik főlemlítendő. Elősorolandók a város, falu és pusztá határában előforduló nevezetesebb helynevek.

III.

A vármegye kultörténete.

A vármegyei terület állapota a magyarok bejövetele előtt.

Mily emlékek és leletek szólnak az őslakókról?

A magyar hódítás története ezen vidéken. Mily változásokat idézett elő ezen esemény.

A vármegye területén lefolyt közérdekű események: háborúk, ütközetek, ostromok, táborozások, békealkuk, országgyűlések, koronázások, királyok látogatásai, utazásai.

IV.

A vármegye belső története, helyhatósági élete.

A megye kormányzati, közigazgatási, törvénykezési, közbiztonsági szervezetének és hatóságainak történeti kifejlődése.

A megyei és városi gyűlések szervezete, története.

Honvédelmi ügy, és

Adóügy története.

A megye lakóinak nemzetisége, s az e tekintetben idő folyamán történt változások.

A főispánok, alispánok, várparancsnokok, polgármesterek, főbírák és egyéb tisztviselők névsora, koruk pontos meghatározása.

Országgyűlési követek névsora és azoknak országgyűlési munkássága.

A népesség száma nemzetiség szerint.

V.

Egyházi és vallási állapotok.

A pogány korszak.

A kereszténység fejlődése.

A reformáció.

A római katolikus és görög-egyesült egyházak intézményei: püspökség, káptalan, kolostorok, lovagrendek, plebániák, templomok.

Az ágostai és helvét hitvallás koronkinti állapota, superintendentiák, lelkészségek.

A görög-keleti hitvallás viszonyai, állapota.

A zsidók régi és újabb viszonyai.

A népesség száma vallás szerint.

A püspökök, apátok, kanonokok, esperesek, plebánosok névsora.

Az utóbbiakat csak a régi korból.

VI.

Köz művelődési állapotok.

Főiskolák alapítása, története és hatása.

Növeldek (convictusok).

Népiskolák.

Leánynöveldek.

Köz- és magánkönyvtárak.

Nyomdák hajdan és most.

Színházak.

Festészet, szobrászat.

Zenészet.

Társaskörök, társasélet.

Egyletek.

Közjótékonyasági intézetek : kórházak, menházak, árvaházak, ápolók, nyugdíjintézetek.

Biztosítási intézetek.

Irodalom, Tudomány, hirlapirodalom, — tekintettel minden nyelvre.

A közélet kitünőségei.

A megyében született és működött írók életrajzai.

Néperkölcsök és szokások jellemzése. Népviselet.

Táplálkozási mód.

Élelmi szerek; ruházati, lakási árak most és régentén. Munkabérek.

A nép a szellemi életnek miféle ágai iránt mutat leginkább fogékonyságot és tehetséget?

Közérkölcsiség állapota. Bűnügyi viszonyok.

Régészeti emlékek.

Nevezetesebb épületek leírása.

VII.

Gazdaság, kereskedés, ipar.

Közlekedési eszközök : országutak, folyók, csatornák, vasutak, távirdák, postaügy, gyorkocsizási vállalatok, hidak, kompok, révek, vámok.

Földművelés.

Marhatenyésztés.

Bányászat, erdészet.
 Malmok.
 Gyárak.
 Kisipar.
 Czébek.
 Kereskedés.
 Hitelviszonyok, bankok, takarékpénztárak.
 Vásárok.

VIII.

A birtokos családok.

A hol lehet, a családi nemzékrenddel (genealogiával).

IX.

Melléklendők.

Térképek, helyrajzok, föliratok, nevezetesebb várak, épületek rajzai. Tartalommutató.

X.

Okmánytár.

Minden monographiához járúljon egy teljes diplomatarium, avagy az okmányok teljes szövegű gyűjteménye.

A „Magyar Történelmi Társulat“ megbizásából egybeállították:

PESTY FRIGYES m. k.

DR. FRANKL VILMOS m. k.

— Egykorú jelentés a kassai citadella megvételéről, 1682. Budának török kézre kerültével az országnak két fővárosa lön: Pozsony és Kassa. Amattól a nyugoti, ettől az északkeleti vármegyék függöttek. Az alkotmány- és vallásháborúkban az utóbbi, Pozsonynál még jelentékenyebb szerepet játszott. Az események tanúsága szerint, az Erdély határaitól kiinduló mozgalmaknak célpontja rendszeren Kassa volt: ennek birtokától föltételezte a közvélemény Felső-Magyarország birhatását, a máramarosi Tiszától a Dunáig és Vágig. Bocskayi Bethlen Gábor s I. Rákóczi György innét intézték, mint hadászat, gócz-pontbúl, győzelmes hadjárataikat. E történelmi előzmények után Thököly Imrének is — midőn 1682. nyarán a fegyverszünettel a